

Нормативно-правовий захист осіб з обмеженими можливостями в Україні

У зв'язку із стійкою тенденцією зростання частки осіб з обмеженими можливостями серед здорового населення в останні роки в Україні активно піднімається гостре питання соціального забезпечення, захисту, реабілітації та освіти означеної категорії населення. Відповідно до цього в ментальності соціуму відбуваються зрушення, цьому може свідчити перехід від терміну «інвалід», що акцентує увагу на відсутність будь-яких можливостей чи недієздатність, до більш відповідного «особа з обмеженими можливостями». Та на жаль, сьогодні в більшості державних документах для характеристики осіб з обмеженими можливостями використовується саме поняття «інвалід». В Україні поняття «інвалід» визначає стаття 2 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів України» (1991 р.): інвалідом є особа зі стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, наслідком травм або вродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, потреб у соціальній допомозі і захисті.

Сучасна державна політика спрямована на соціальний захист прав громадян, які стосуються питань, пов'язаних із життєзабезпеченням сім'ї, дітей та молоді та закріплені в нормах міжнародного права і регулюються основними нормативно-правовими актами: Конституцією України (1996 р.), Законами України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (1992 р.), «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.), «Про благодійництво та благодійні організації» (2003 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.), «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.), «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (2001 р.), «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2009), «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» (2000 р.); розробленою низкою нормативних документів: положення «Про затвердження Державної типової

програми реабілітації інвалідів» (2006 р.), «Державний стандарт спеціальної освіти» (2004 р.), «Про центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів» (2007 р.), «Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні» (2009 р.) та іншими постановами, указами та розпорядженнями.

Одним з найважливіших аспектів соціального виховання особи з обмеженими можливостями є відповідне забезпечення умов для отримання освіти і фахової підготовки у відповідності до їхніх можливостей. Освіта є однією із пріоритетних сфер соціально-економічного, духовного та культурного розвитку суспільства. Право на освіту – це право людини на здобуття певного обсягу знань, культурних навичок, професійної орієнтації, які необхідні для нормальної життєдіяльності в умовах сучасного суспільства. Документами, що забезпечують право на освіту всіх громадян, у тому ж числі осіб з обмеженими можливостями в Україні є Закон «Про освіту» (1991 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» (2002 р.), які базуються на Конституції України; Наказ «Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю» (2005 р.), розроблено концепції «Спеціальна освіта осіб з особливостями психофізичного розвитку в Україні на найближчі роки і перспективу» (1996 р.) та «Концепція державного стандарту спеціальної освіти» (1999 р.), проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні» (2006 р.).

Так стаття 3 (Право громадян України на освіту) Закону України «Про освіту» зазначає що, громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин.

Стаття 6 (Основні принципи в освіті) цього ж Закону визначає основні принципи освіти, за якими є: доступність для кожного громадянина усіх

форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями.

Відповідно до законодавства України стосовно захисту осіб з обмеженими можливостями виховання та навчання означених осіб здійснюється в загальноосвітніх або спеціальних дошкільних (ясла-садки, центри розвитку дитини) та навчальних закладах (спеціальні загальноосвітні школи (школи-інтернати), загальноосвітні санаторні школи (школи-інтернати), будинки-інтернати для дітей з обмеженими можливостями, дошкільні та інші заклади, в яких вони утримуються за рахунок держави), в навчально-виховних комплексах та навчально-реабілітаційних центрах за відповідними навчальними програмами, у тому числі і в домашніх умовах.

Таким чином, кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи розумового порушення, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від освіти здорових людей.